

Rapport

Politieke peiling Tweede Kamer

I&O-peiling Tweede Kamer
25 oktober 2023

Colofon

Electoraal onderzoek TK-verkiezingen 2023

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/188

Datum

oktober 2023

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde
Maartje van de Koppel

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

	I&O zetelpeiling: grote drie nog altijd niet te onderscheiden	4
1	Opkomst en zetelpeiling Tweede Kamer	9
1.1	Volgen van de politiek	9
1.2	Opkomstverwachting	9
1.3	Zekere, onzekere en zwevende kiezers	9
1.4	Zetelpeiling: grote drie nog altijd niet te onderscheiden	10
1.5	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen 2021	13
1.6	Welke partijen worden nog overwogen?	14
1.7	Motivaties bij stemgedrag	15
2	Debat College Tour	18
2.1	Bereik van het debat	18
2.2	Meest overtuigende lijsttrekker	19
	Omtzigt vaakst 'overtuigend' genoemd	19
	Eigen lijsttrekkers het best gewaardeerd	20
3	De inhoud	21
3.1	Waar moeten de verkiezingen over gaan?	21
4	Leiders	23
4.1	Bekendheid	23
4.2	Waardering	24
5	Onderzoeksverantwoording	25

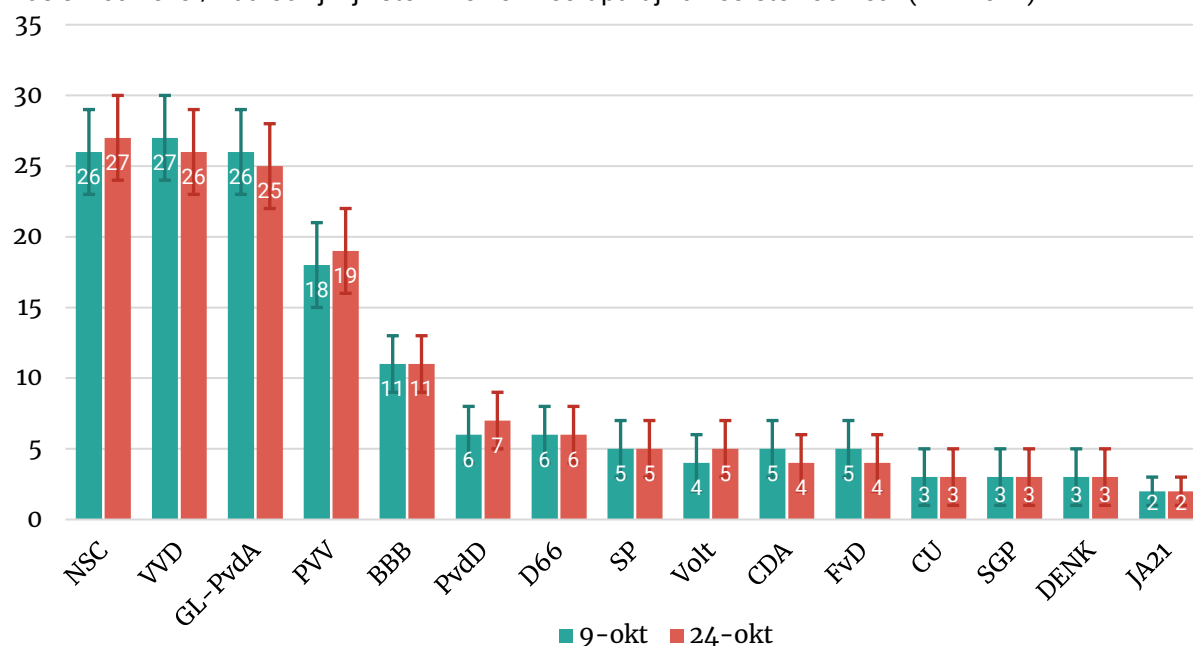
I&O zetelpeiling: grote drie nog altijd niet te onderscheiden

Net als in de voorgaande metingen gaan drie partijen gezamenlijk aan kop in de I&O Research-zetelpeiling: NSC (27 zetels), VVD (26) en GroenLinks-PvdA (25). Deze partijen zijn statistisch niet van elkaar te onderscheiden. De PVV blijft met 19 zetels in de slipstream van de grote drie en op ruime voorsprong van de BBB (11). Alle andere partijen scoren tussen de 2 en 7 zetels. Ten opzichte van de voorgaande twee metingen (eind september en begin oktober) vinden geen verschuivingen plaats.

Dit onderzoek voerde I&O Research uit in samenwerking met Khalid & Sophie.

Figuur 0.1: Zetelverdeling politieke peiling I&O Research (met marges)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Geen (zichtbare) invloed oorlog Israël-Hamas en College Tour debat

Het conflict tussen Israël en Palestina leidt er niet toe dat kiezers massaal van partijvoorkeur veranderen. Doorgaans kunnen ze zich vinden in de opstelling van de partij waar ze voor de oplaaing van het conflict al een voorkeur voor hadden. Kiezers van DENK geven wel vaak aan dat het standpunt van hun partij ten aanzien van Israël en Palestina een belangrijke rol speelt in hun stemkeuze.

Ook het College Tour Verkiezingsdebat heeft geen zichtbare impact. Pieter Omtzigt wordt het vaakst aangewezen als degene die het meest overtuigt (door maar liefst de helft van degenen die zelf keken), maar dit leidt er niet toe dat NSC (significante) winst boekt.

Disclaimer: een zetelpeiling is geen voorspelling voor de uitslag!

Met deze zetelpeiling laten we de verhoudingen voor dit moment zien. Dit onderzoek vond plaats van zondagavond 22 oktober 21.30 uur tot dinsdagochtend 24 oktober 9 uur. Na het College Tour Debat. Veel kiezers weten nog niet wat ze gaan stemmen, het programma van NSC moest nog bekendgemaakt worden, er verschijnen nog stemhulpen, er zullen (nog meer) verkiezingsdebatten plaatsvinden. Kiezers vergaren dus nog op veel manieren informatie op basis waarvan ze hun keuze bepalen. Deze peiling is (dus) geen voorspelling voor de uitslag.

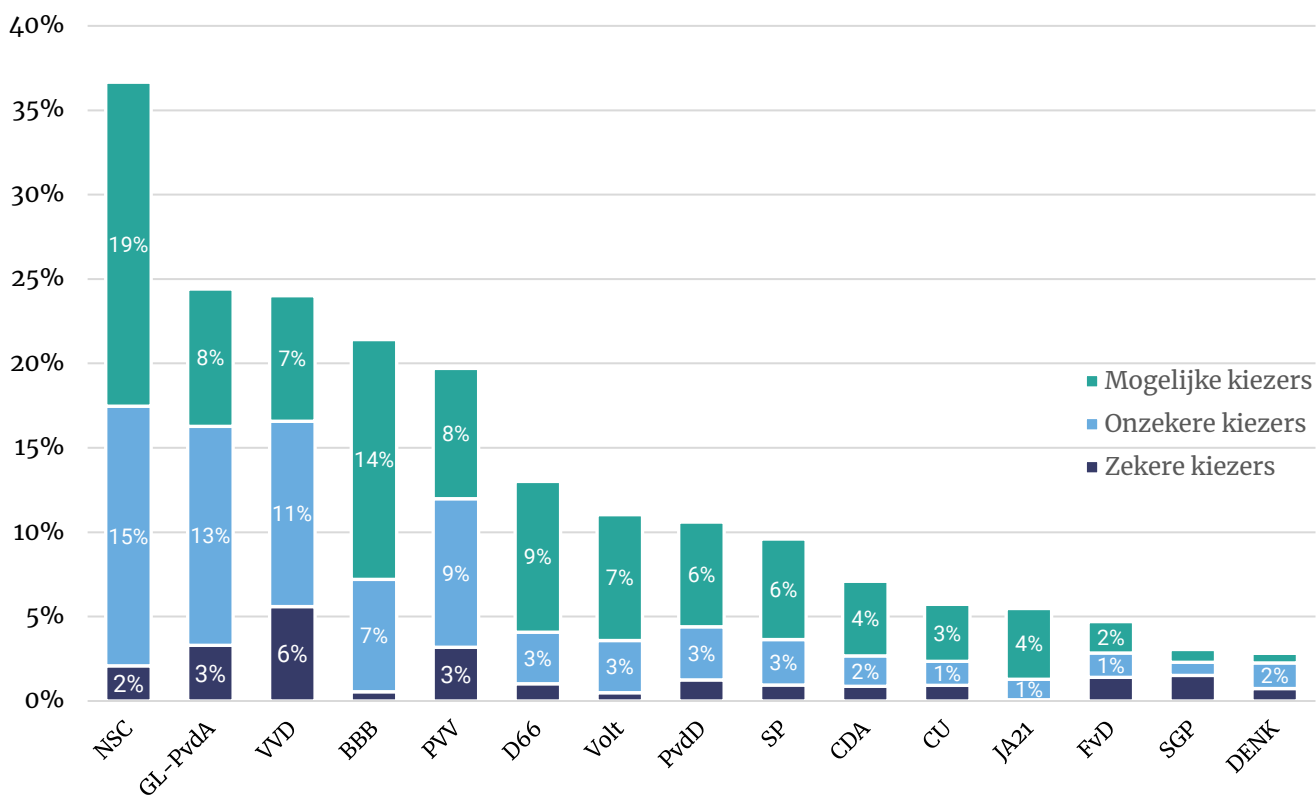
NSC heeft meeste potentie

Ondanks dat NSC, GroenLinks-PvdA en VVD qua gepeild zetelaantal elkaar weinig ontlopen zijn er wel verschillen als we kijken naar de totale potentie. Ruim een derde (36%) van alle kiezers zou bij NSC kunnen uitkomen. Twee procent is zeker van een stem op NSC, vijftien procent heeft nu een voorkeur voor NSC maar overweegt ook nog andere partijen (hier *onzekere kiezer* genoemd) en negentien procent overweegt NSC maar heeft een voorkeur voor een andere partij (*mogelijke kiezers*). De totale potentie van GroenLinks-PvdA en VVD is met circa 24 procent duidelijk lager dan van NSC, terwijl BBB (22%) en PVV (20%) weinig voor deze partijen onderdoen.

Maar de figuur laat ook zien dat het aandeel *zekere kiezers* van NSC vrij laag is, vooral ten opzichte van VVD (6%). Het plafond van NSC ligt dus erg hoog, maar de partij kan ook nog altijd veel zetels inleveren.

Figuur 0.2: Zekere, onzekere en mogelijke kiezers

Basis: gaat zeker/waarschijnlijk stemmen (n = 1.993)

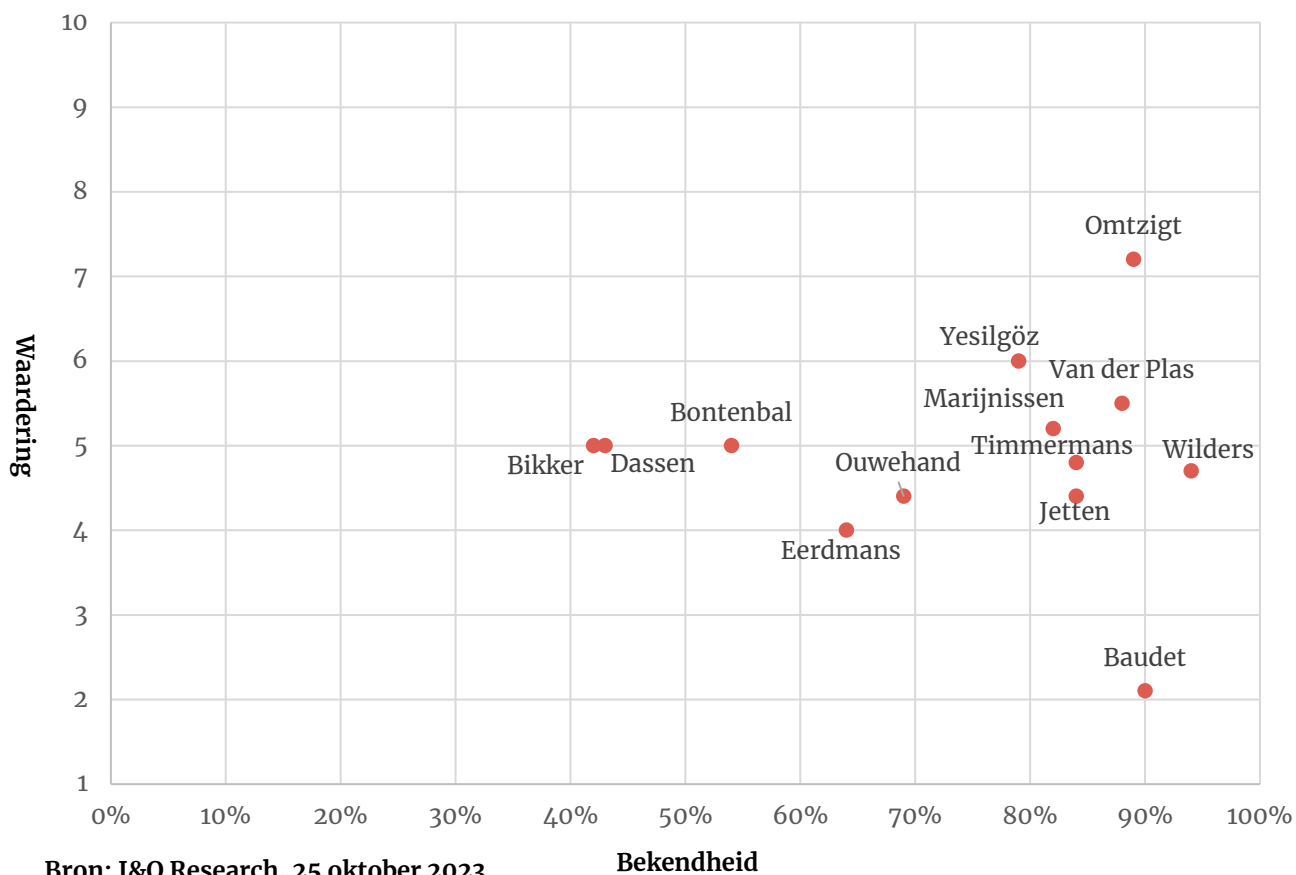
Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Omtzigt veruit meest populaire lijsttrekker

In onderstaande figuur zijn de bekendheid (van links naar rechts) en waardering (van beneden naar boven) van de lijsttrekkers van dertien lijsttrekkers afgebeeld. Pieter Omtzigt is nog altijd de meest populaire lijsttrekker. Kiezers die hem kennen waarderen Omtzigt gemiddeld met een 7,2. Op ruime afstand volgt VVD-lijsttrekker Dilan Yesilgöz (6,0). Haar bekendheid blijft achter bij Caroline van der Plas (gewaardeerd met een 5,5), Lilian Marijnissen (5,2), Frans Timmermans (4,8), Geert Wilders (4,7), Rob Jetten (4,4) en Thierry Baudet (2,1).

Figuur 0.3: Bekendheid (horizontale as) en waardering (verticale as) van lijsttrekkers

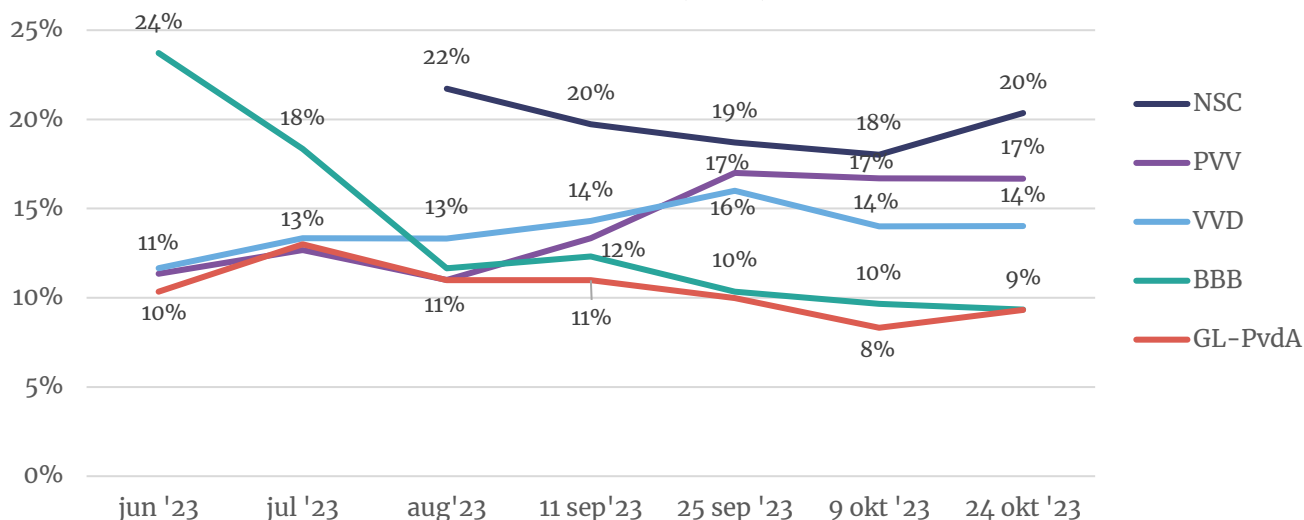
Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Opleidingsniveau sterke voorspeller voor politieke voorkeur

Politieke voorkeur hangt zeer sterk samen met opleidingsniveau. In de twee grafieken hieronder hebben we de electorale voorkeuren van lager- en middelbaar opgeleiden (figuur 0.2) en hoger opgeleiden (figuur 0.3) gevisualiseerd vanaf juni 2023. Duidelijk wordt dat lager en middelbaar opgeleiden momenteel een voorkeur hebben voor NSC (20% van de lager- en middelbaar opgeleiden stemt NSC), PVV (17%) en VVD (14%). BBB heeft de gunst van deze kiezer grotendeels verloren. In juni 2023 had een kwart (24%) van deze groep een voorkeur voor BBB, inmiddels is dat nog 9 procent. GroenLinks-PvdA slaagt er ook niet in om deze groep aan te spreken (eveneens 9%).

Figuur 0.4: stemintentie lager- en middelbaar opgeleiden sinds juni 2023

Basis: lager- en middelbaar opgeleiden met stemvoorkeur (n=926)

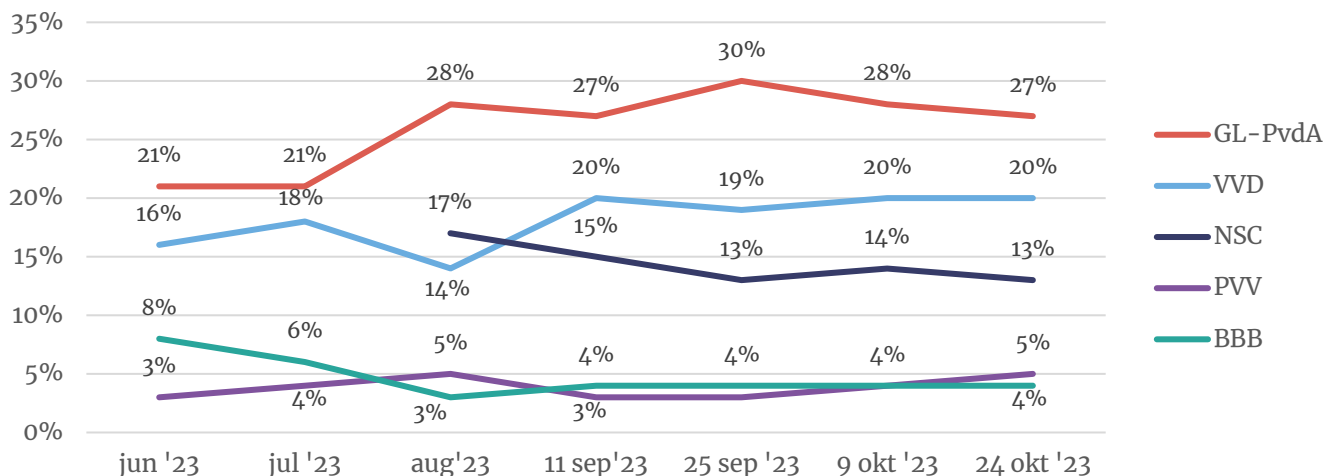

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Onder hoger opgeleiden scoort GroenLinks-PvdA juist erg goed (27% van de hoger opgeleiden stemt op deze partij). Ook VVD is onder deze groep relatief populair (20%) terwijl NSC 13 procent behaalt. PVV (5%) en BBB (4%) genieten weinig steun onder hoger opgeleiden.

Figuur 0.5: stemintentie hoger opgeleiden sinds juni 2023

Basis: lager- en middelbaar opgeleiden met stemvoorkeur (n=622)

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Via onze [Trends-pagina](#) kunt u zelf de electorale ontwikkelingen (van alle partijen) onder specifieke bevolkingsgroepen analyseren.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van zondagavond 22 oktober (21.30 uur) tot dinsdagochtend 24 oktober (9 uur). In totaal werkten 2.225 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 103 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

Het onderzoek werd uitgevoerd in samenwerking met Khalid & Sophie.

Rolling panel

In de politieke peilingen in aanloop naar de verkiezingen maken we gebruik van een zogeheten rolling panel. Dit houdt in dat een deel van de respondenten die deelnamen aan de vorige peiling, ook voor de nieuwe peiling wordt uitgenodigd. Op die manier kunnen we scherp meten welke kiezersstromen plaatsvinden en welke redenen kiezers hebben om van partijvoorkeur te veranderen. Aan deze peiling namen 1.075 respondenten deel die ook deelnamen aan de peiling van begin oktober.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

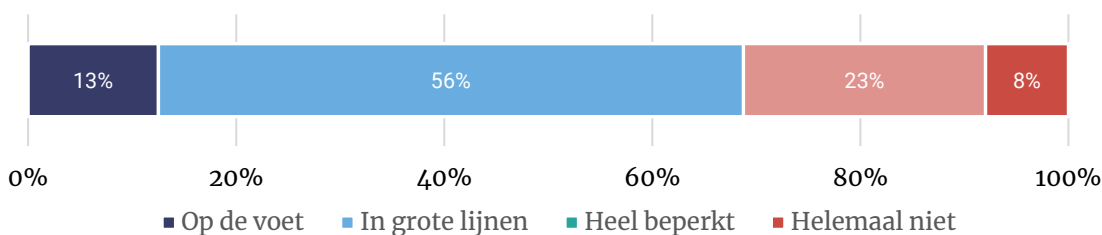
1 Opkomst en zetelpeiling Tweede Kamer

1.1 Volgen van de politiek

Dertien procent van de kiezers volgt het nieuws over politiek en de Tweede Kamerverkiezingen nu op de voet. Nog eens 56 procent in grote lijnen, terwijl 23 procent het heel beperkt volgt en acht procent helemaal niet. Deze cijfers zijn de afgelopen weken stabiel.

Figuur 1.1: In hoeverre volgt u momenteel het nieuws over politiek en de Tweede Kamerverkiezingen?

Basis: gehele steekproef (n = 2.225)

1.2 Opkomstverwachting

Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 was de opkomst 79 procent. Het percentage kiezers dat zegt ‘zeker’ te gaan stemmen is doorgaans een goede indicatie van de opkomst. De afgelopen maanden schommelt dit percentage tussen de 75 en 80 procent.

Tabel 1.1: Op 22 november zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer. Bent u van plan dan te gaan stemmen? Basis: gehele steekproef (n = 2.225)

	jul'23	aug'23	11 sep'23	25 sep'23	9 okt'23	23 okt'23
Van plan ‘zeker wel’ te stemmen	78%	82%	78%	80%	75%	77%

1.3 Zekere, onzekere en zwevende kiezers

Een maand voordat de verkiezingen plaatsvinden zegt een vijfde van de kiezers dat ze geen andere partijen dan hun voorkeurspartij overwegen. Bijna zes op tien (58%) kunnen als *onzekere kiezer* worden gekwalificeerd. Dit zijn kiezers die een voorkeurspartij hebben, maar ook nog andere partijen overwegen. De rest (23%) zweeft nog volledig. Zij hebben nog geen voorkeurspartij. Als we deze uitkomsten vergelijken met 16 februari 2021 (ook dat was ongeveer een maand voor de verkiezingen) zien we een iets hoger percentage zwevende kiezers (in 2021 was dit 16 procent).

Tabel 1.2: Zekere en onzekere kiezers Basis: gaat zeker/waarschijnlijk stemmen (n = 1.993)

	13 jan. '21	16 feb. '21	8 mrt. '21	17 juli '23	24 aug. '23	11 sept. '23	25 sept. '23	9 okt. '23	23 okt '23
Zekere kiezers	21%	19%	27%	16%	17%	17%	18%	17%	19%
Onzekere kiezers	61%	64%	61%	56%	62%	59%	60%	62%	58%
Zwevende kiezers	18%	16%	12%	28%	21%	24%	22%	21%	23%

1.4 Zetelpeiling: grote drie nog altijd niet te onderscheiden

Wederom zijn de grootste partijen, Nieuw Sociaal Contract, VVD en GroenLinks - PvdA, statistisch gezien niet van elkaar te onderscheiden. Ten opzichte van twee weken geleden vinden bovendien geen significante verschuivingen plaats. NSC neemt virtueel de nummer 1 positie weer over, maar statistisch verschillen de drie partijen niet van elkaar.

De PVV komt nu op 19 zetels, evenmin een significante stijging, maar over de wat langere termijn blijft de partij van Wilders toch vrij goed in het spoor van de grote drie.

Tabel 1.3- Peiling Tweede Kamerverkiezingen 24 oktober 2023 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

	UITSLAG	PEILING						VERSCHILLEN		%
	TK'21	jul'23	aug'23	11 sep'23	25 sep'23	9 okt'23	24 okt'23	t.o.v. 9 okt'23	t.o.v. TK'21	24 okt'23
VVD	34	25	22	25	27	27	26	-1	-8	16,5%
D66	24	9	7	6	5	6	6	0	-18	4,0%
PVV	17	15	13	14	18	18	19	1	2	11,9%
CDA	15	5	3	4	5	5	4	-1	-11	2,7%
SP	9	7	5	5	5	5	5	0	-4	3,6%
GL-PvdA	17	28	28	27	29	26	25	-1	8	16,2%
FvD	8	4	3	4	4	5	4	-1	-4	2,8%
PvdD	6	9	8	7	6	6	7	1	1	4,4%
CU	5	5	4	4	4	3	3	0	-2	2,4%
Volt	3	8	3	4	3	4	5	1	2	3,6%
JA21	3	6	3	1	1	2	2	0	-1	1,3%
SGP	3	4	4	4	4	3	3	0	0	2,3%
DENK	3	2	3	2	2	3	3	0	0	2,2%
50PLUS	1	0	0	1	0	0	0	0	-1	0,5%
BBB	1	21	13	14	12	11	11	0	10	7,2%
BIJ1	1	1	0	0	0	0	0	0	-1	0,3%
BVNL	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0,3%
NSC	-	-	31	28	25	26	27	1	27	17,4%
Anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,5%
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	0	0	100,0%
Coalitie	78	44	36	39	41	41	39	-2	-39	25,5%

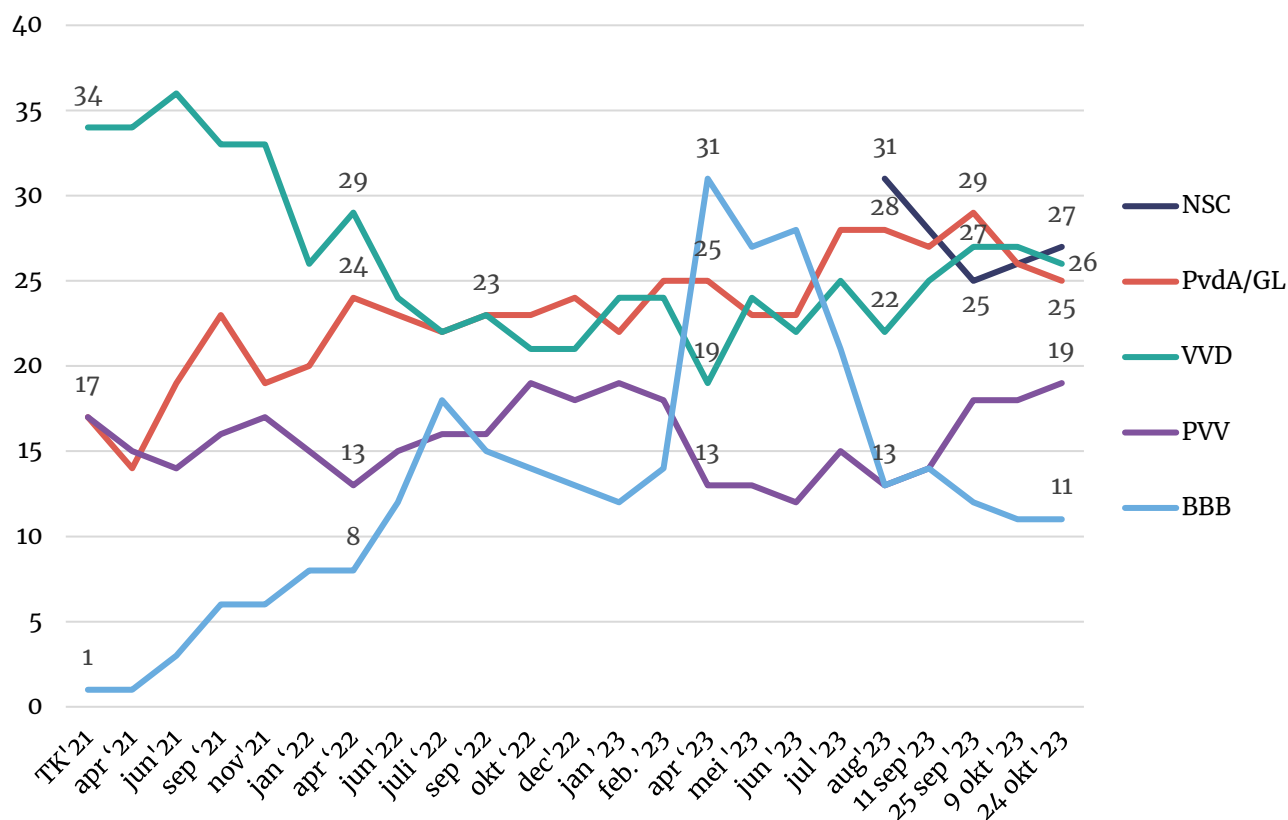
Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Ontwikkelingen sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2021

Onderstaande figuur illustreert de electorale ontwikkelingen sinds maart 2021. Als we de huidige zetelverdeling vergelijken met augustus zien we dat NSC (-4) en GroenLinks-PvdA (-3) allebei op nipt verlies staan. VVD maakt een bescheiden groei door (+4) terwijl de PVV de meeste winst boekt (+6).

Figuur 1.4: Zetelaantal in peilingen I&O Research van zes partijen sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2021ik. Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Tabel 1.5: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 23 oktober 2023 (percentages)

"Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

	TK '21	Peiling (%)												Marge
	Uitslag	18 jul. 2022	12 sept. 2022	12 dec. 2022	13 feb. 2023	17 apr. 2023	12 juni 2023	17 juli 2023	24 aug. 2023	11 sept. 2023	25 sept. 2023	9 okt. 2023	24 okt. 2023	24 okt. 2023
VVD	21,9	14,0	14,6	12,9	14,8	11,8	13,7	15,5	13,9	16,5	17,3	16,8	16,5	(14,6;18,4)
D66	15,0	8,7	9,6	7,3	7,6	6,2	6,6	5,6	4,5	4,1	3,7	3,9	4,0	(3; 5)
PVV	10,8	10,0	10,7	11,4	11,4	8,0	8,0	9,5	8,6	9,1	11,5	11,6	11,9	(10,3; 13,5)
CDA	9,5	3,9	4,1	4,3	4,8	4,6	4,2	3,2	2,5	2,6	3,4	3,4	2,7	(1,9; 3,5)
SP	6,0	5,9	5,1	5,6	5,6	4,6	5,1	4,4	3,5	3,3	3,6	3,4	3,6	(2,7; 4,5)
PvdA	5,7	6,3	7,4	6,8	8,4	7,8	7,3	-	-	-	-			
GL	5,2	7,5	7,9	8,4	7,8	8,0	7,6	-	-	-	-			
GL-PvdA	-	-	-	-	-	-	-	17,0	18,0	17,6	18,1	16,3	16,2	(14,4; 18)
FvD	5,0	2,8	3,8	2,5	3,1	2,3	2,7	2,9	2,2	2,6	3,0	3,6	2,8	(2; 3,6)
PvdD	3,8	6,4	4,9	6,2	6,2	6,0	5,5	5,9	5,2	4,9	4,0	4,1	4,4	(3,4; 5,4)
CU	3,4	3,6	3,3	3,7	3,3	2,8	3,3	3,5	2,9	2,6	2,6	1,9	2,4	(1,6; 3,2)
Volt	2,4	3,2	3,6	3,5	2,4	4,5	4,7	5,0	2,0	2,7	2,3	3,0	3,6	(2,7; 4,5)
JA21	2,4	5,8	7,8	8,4	6,6	5,3	5,5	4,2	2,1	1,3	1,0	1,6	1,3	(0,7; 1,9)
SGP	2,1	2,9	2,6	3,4	2,8	2,4	2,6	2,9	2,6	2,6	2,6	2,3	2,3	(1,6; 3)
DENK	2,0	2,2	1,6	1,0	1,9	1,6	1,4	1,4	1,9	1,3	1,7	2,4	2,2	(1,5; 2,9)
50PLUS	1,0	1,1	0,8	1,0	0,5	0,8	0,7	0,7	0,5	0,7	0,4	0,5	0,5	(0,2; 0,8)
BBB	1,0	11,5	9,9	8,5	9,0	19,3	17,5	13,1	8,5	9,0	7,8	7,5	7,2	(5,9; 8,5)
BIJ1	0,8	1,2	1,1	1,2	0,7	0,8	0,7	0,9	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	(0; 0,6)
BVNL	-	0,9	1,0	0,3	0,4	0,4	0,7	0,9	0,4	0,5	0,6	0,6	0,3	(0; 0,6)
NSC	-	-	-	-	-	-	-	-	20,2	18,0	16,0	16,5	17,4	(15,5; 19,3)
Anders	2,0	2,2	0,3	3,6	2,5	2,9	2,1	3,4	0,2	0,3	0,3	0,5	0,5	-
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

1.5 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen 2021

Uit onderstaande tabel wordt eens te meer duidelijk dat NSC kiezers trekt vanuit het gehele politieke spectrum. In absolute zin trekt NSC de meeste kiezers van CDA (36% van de CDA-kiezers uit 2021 kiest nu voor NSC), VVD (11%) en PVV (15%). Ook trekt NSC kiezers van SP (23%), PvdA (17%), JA21 (16%) en CU (15%).

Kiezers die in 2021 niet stemden maar dat nu wel van plan zijn neigen het vaakst naar NSC (16%), GroenLinks-PvdA (10%) en PVV (10%).

Tabel 1.6: Switchgedrag sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 (in procenten)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

		Gestemd bij TK21														Niet ge- stemd
Stem- voorkeur		Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	
VVD	13	51	4	1	4	1				2	2	3	5	10		4
D66	3	1	19			1	2									
PVV	9	3	1	60	4	3	1		15				2	8	3	10
CDA	2	1			18							1				1
SP	3		1	1	0	34	2	1			4	1	2			2
GL-PvdA	13	2	28	0	2	6	59	72	2	6	3	17	2			10
FvD	2			1					41					2		1
PvdD	3		3		0		1	4			56					4
CU	2			1	2		1			2		42			3	2
Volt	3	1	7		0			4		3	2	36				1
JA21	1	1		0	0				2					17		
SGP	2											4			78	
DENK	2	0	1													4
50Plus	0	0	0			1										
BBB	6	3	1	11	6	4	3		14		2		27			8
BIJ1	0															
BVNL	0	0				1					1			3		1
NSC	13	11	6	15	36	23	17	4	7	7	15	7	16			16
Weet ik (nog) niet	24	28	9	27	26	14	14	15	19	27	31	16	14	24		31

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

1.6 Welke partijen worden nog overwogen?

SGP (66% kiezers overweegt geen andere partij), FvD (49%) en ChristenUnie (40%) hebben de meest standvastige kiezers. JA21 (5%), BBB (8%) en NSC (12%) het minst. Kiezers van JA21 overwegen vaak VVD (52%), NSC (25%) of BBB (22%). BBB-kiezers wijken mogelijk uit naar NSC (54%) en PVV (21%). NSC'ers overwegen op hun beurt vooral BBB (34%).

GroenLinks-PvdA kan nog veel kiezers winnen van of verliezen aan D66, Volt en Partij voor de Dieren. Voor de VVD is vooral NSC een gevaar (24%).

Zwevende kiezers, kiezers die nu geen voorkeur hebben, overwegen in 42 procent van de gevallen NSC. Ook kijken ze relatief vaak naar GroenLinks-PvdA (26%), VVD (25%) en BBB (24%).

Tabel 1.8: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen? (naar huidige partijvoorkeur). Meerdere antwoorden mogelijk. Basis: gaat zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.993)

Overwogen	To-taal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL-PvdA	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB	NSC	Geen voorkeur
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Geen	24	34	25	27	33	26	20	49	28	40	14	5	66	8	12	
VVD	7	0	9	9	16	0	2	0	2	0	6	52	3	15	16	25
D66	9	8	0	0	11	0	32	0	4	3	32	0	0	1	3	15
PVV	8	8	0	0	7	9	0	16	3	3	0	18	4	21	19	16
CDA	4	5	6	2	0	2	4	0	0	22	0	4	0	5	9	15
SP	6	1	4	6	3	0	9	0	13	2	5	0	0	5	11	12
GL-PvdA	8	4	33	0	4	18	0	3	39	8	44	0	0	1	7	26
FvD	2	1	0	9	0	5	0	0	0	0	0	5	0	2	1	3
PvdD	6	1	8	2	0	10	20	0	0	4	15	0	3	1	5	10
CU	3	3	0	1	20	3	2	2	2	0	6	0	10	1	6	6
Volt	7	6	19	0	4	4	28	0	6	0	0	0	0	0	3	13
JA21	4	5	0	9	0	2	1	11	0	0	0	0	4	6	7	6
SGP	1	0	0	1	5	0	0	0	0	11	2	0	0	1	0	2
DENK	1	0	4	0	0	2	0	0	1	0	8	0	0	0	0	2
50Plus	1	1	2	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	4
BBB	14	12	1	34	12	12	1	7	0	7	3	22	15	0	34	24
BIJ1	1	0	0	0	0	0	3	0	7	0	2	0	0	0	1	1
BVNL	2	0	0	8	0	0	0	26	0	0	0	5	4	2	3	2
NSC	19	24	14	25	24	31	21	6	8	13	11	35	19	54	0	42

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

1.7 Motivaties bij stemgedrag

Voor kiezers van de VVD zijn de standpunten (58%) en het stabiele bestuur (46%) de belangrijkste redenen om VVD te stemmen. “Uit gewoonte” wordt ook relatief vaak genoemd (22%). GroenLinks-PvdA-kiezers noemen vaak standpunten (71%) en ideologie (55%). Vaker dan andere kiezers noemen zij bovendien strategische overwegingen (36%). Pieter Omtzigt blijft de belangrijkste reden om NSC te stemmen (72% noemt de lijsttrekker).

Tabel 1.9: Wat is of zijn voor u de belangrijkste reden(en) om op <voorkeurspartij> te stemmen?

Meerdere antwoorden mogelijk. Naar partijvoorkeur.

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.541).

	To-taal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL-PvdA	FvD	PvdD	CU	Volt	BBB	NSC
Standpunten	58%	58%	72%	65%	55%	59%	71%	83%	71%	53%	75%	53%	29%
Ideologie	44%	33%	53%	38%	39%	44%	55%	58%	76%	76%	59%	33%	32%
Lijsttrekker	36%	37%	13%	31%	46%	15%	31%	22%	18%	22%	8%	33%	72%
Komt op voor mensen als ik	34%	28%	24%	44%	15%	54%	21%	44%	18%	31%	13%	52%	35%
Stabiel bestuur	24%	46%	33%	9%	34%	8%	24%	23%	5%	15%	5%	17%	31%
Goede oppositie	17%	2%	7%	28%	7%	27%	11%	61%	13%	4%	6%	25%	25%
Strategie	14%	18%	16%	11%	4%	2%	36%	8%	1%	4%	4%	13%	8%
Uit gewoonte	11%	22%	17%	8%	41%	14%	14%	2%	16%	23%	0%	1%	0%
Tegen andere partijen	9%	9%	4%	9%	4%	8%	6%	21%	7%	6%	4%	11%	10%
Online stemhulp	7%	7%	12%	7%	4%	8%	10%	11%	14%	2%	19%	7%	2%
Komt op voor mijn regio	6%	2%	4%	6%	6%	9%	0%	7%	0%	2%	2%	40%	4%
Goede peilingen	5%	3%	0%	10%	0%	0%	8%	0%	0%	0%	0%	8%	9%
Slechte peilingen	1%	0%	5%	0%	16%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	2%	2%	3%	0%	2%	5%	1%	2%	2%	10%	4%	0%	4%
Weet ik niet	1%	2%	0%	2%	0%	4%	1%	0%	3%	2%	2%	2%	1%

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50)

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Waarom stemmen op deze partij? (Open antwoorden)

We stelden kiezers ook een open vraag waarbij ze hun keuze voor hun voorkeurspartij konden motiveren.

Partij	%	Genoemde redenen	Samenvattende citaten
NSC	17	<ul style="list-style-type: none"> • Pieter Omtzigt • Eerlijk bestuur • Vernieuwing • Komt op voor gewone man • Realistisch 	<p>“Transparant, eerlijkheid komt op voor de gewone man.”</p> <p>“Pieter Omtzigt heeft tot nu toe blijk gegeven dat hij eerlijk is, en dat die een bijtertje is.”</p>
VVD	17	<ul style="list-style-type: none"> • Stabiele partij • Komt op voor werkenden en bedrijfsleven • Wil immigratie beperken • Dilan Yesilgöz • Liberalisme 	<p>“Ondanks alle mankementen is ons land in het Rutte tijdperk een van de welvarendste landen geworden, met redelijk gelukkige mensen.”</p> <p>“Liberaler gedachtegoed past bij mijn beeld. Goede lijsttrekker.”</p>
GL-PvdA	16	<ul style="list-style-type: none"> • Grotere kans op linkse invloed • Samengaan GL en PvdA • Aandacht voor klimaat • Sociale standpunten • Tijd voor verandering • Frans Timmermans 	<p>“Het is een grote partij die misschien wat tegenwicht kan gaan bieden tegen de VVD.”</p> <p>“Mijn prioriteiten zijn klimaatverandering tegen gaan, toekomstdenken en sociaaleconomische solidariteit.”</p>
PVV	12	<ul style="list-style-type: none"> • Anti-immigratie • Geert Wilders • Komt op voor “eigen volk” 	<p>“PVV gaat hopelijk iets doen aan de immigratiestromen.”</p> <p>“Dat Wilders zegt wat de meerderheid van de stemmers denken.”</p>
BBB	7	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijke communicatie • Komt op voor boeren • Komt op voor platteland 	<p>“Spreek de taal van de gewone man”</p> <p>“Een partij die doet en wil doen wat het zegt in plaats van overal omheen draaien met mooie lege beloften.”</p>
PvdD	4	<ul style="list-style-type: none"> • Dierenrechten • Klimaatbeleid • Systemverandering 	<p>“Klimaatdoelen, diervriendelijk, de natuur is geen onderdeel van ons maar wij zijn onderdeel van de natuur, sociaal betrokken.”</p>
D66	4	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatbeleid • Nuance • Sociaalliberalisme 	<p>“De nuance, de realiteitszin en het eerbiedigen van mensenrechten, internationale verdragen en het milieu.”</p>

Partij	%	Genoemde redenen	Samenvattend citaat
SP	4	<ul style="list-style-type: none"> • Komt op voor "gewone man" • Sociaal beleid 	<i>"De enige partij die zegt waar het op staat, onthult zaken die de meeste partijen links laten liggen. Komt op voor mensen zoals ik."</i>
Volt	4	<ul style="list-style-type: none"> • Pro-Europees • Toekomstgericht 	<i>"Jong, Europees, progressief, optimistisch."</i>
CDA	3	<ul style="list-style-type: none"> • Normen en waarden • Henri Bontenbal 	<i>"Henri Bontenbal gaat weer terug naar de wortels van het CDA."</i>
FvD	3	<ul style="list-style-type: none"> • Tegengeluid • Komt op voor eigen bevolking • Anti-EU en WEF 	<i>"Enige partij die niet aan WEF en Europa conformeert."</i>
CU	2	<ul style="list-style-type: none"> • (Christelijke) normen en waarden • Omzien naar zwakkeren 	<i>"Normen en waarden, vluchtelingenbeleid, armoede."</i>
SGP	2	<ul style="list-style-type: none"> • Christelijke politiek • Betrouwbaarheid 	<i>"De morele basis en betrouwbaarheid van de partij, samen met de Bijbelse grondslag."</i>
DENK	2	<ul style="list-style-type: none"> • Komt op voor minderheden • Kritisch op Israël 	<i>"Komt op voor minderheden en staat als enige partij achter Gaza."</i>

Waarom verliezen D66, CDA, VVD, FvD en SP kiezers?

Vijf partijen staan in deze peiling op een significant verlies ten opzichte van de verkiezingen van 2021. **D66** zit in de hoek waar de zwaarste klappen vallen. De partij verliest achttien virtuele zetels en komt daarmee uit op zes. Voormalig D66-kiezers geven aan dat zij teleurgesteld zijn in de partij. Tijdens de vorige verkiezingen beloofde oud-lijsttrekker Sigrid Kaag nieuw leiderschap na Rutte-III waarna D66 uiteindelijk met dezelfde partijen een nieuwe regering vormde. Kiezers die D66 de rug toekeren kijken nu vooral uit naar GroenLinks-PvdA in de hoop dat deze partij het regeringsbeleid linkser en progressiever kan maken.

Het **CDA** staat nu op vier zetel, elf minder dan in de huidige Tweede Kamer. Kiezers wijken dikwijls uit naar NSC. Dat doen zij voornamelijk vanwege Omtzigt. CDA wordt beschouwd als een instabiele partij zonder duidelijke koers.

Ook de **VVD** staat nog op verlies (van 34 naar 26 zetels). Kiezers die naar rechtse partijen (BBB, PVV) uitwijken vinden dat de VVD te veel is meegegaan met D66 tijdens de afgelopen kabinetsperiode. Veel ex-VVD'ers opteren nu voor NSC. Ze hopen dat hij het bestuur kan vernieuwen en zal zorgen voor eerlijkere politiek.

FvD staat nu op een halvering (van 8 naar 4). Kiezers wijken uit naar partijen als PVV, BBB en NSC. Zij vinden dat partijleider Thierry Baudet en andere Kamerleden "rare fratsen" hebben uitgehaald en keren FvD daarom de rug toe. Ook de **SP** heeft het moeilijk (van 9 naar 5 zetels). Velen stappen over naar Omtzigt in de hoop op "eerlijker bestuur". Ook stappen kiezers over naar GroenLinks-PvdA in de hoop dat zij kunnen meeregeren. Van de SP wordt dit niet verwacht.

2 Debat College Tour

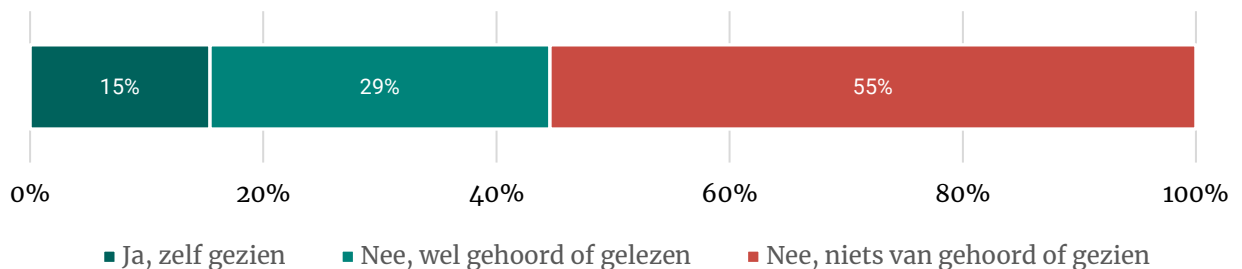
2.1 Bereik van het debat

Op zondag 22 oktober vond het College Tour Verkiezingsdebat plaats, waar lijsttrekkers Dilan Yesilgöz (VVD), Frans Timmermans (GL-PvdA), Pieter Omtzigt (NSC) en Caroline van der Plas (BBB) vragen van studenten beantwoordden en met elkaar in debat gingen.

Circa één op de zeven respondenten geeft aan het debat zelf te hebben gezien,¹ nog eens 29 procent heeft het niet zelf gezien maar er wel over gehoord of gelezen. De rest (55%) heeft niets van het debat gehoord of gezien.

Figuur 2.1: Heeft u afgelopen zondag het College Tour Debat (NPO3) gezien? (Debat tussen Dilan Yeşilgöz, Frans Timmermans, Pieter Omtzigt en Caroline van der Plas.) Of, heeft u er daarna over gehoord of gelezen?

Basis: gehele steekproef (n = 2.225).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Ouderen (65+: 25% heeft het zelf gezien) keken vaker dan jongeren (10%). Ook werd het debat – logischerwijs – beter bekeken door politiek geïnteresseerden: mensen die het nieuws over de politiek en de verkiezingen 'op de voet volgen' (13% van allen) keken ook beduidend vaker (46%) dan degenen die het nieuws 'in grote lijnen' (16%), 'heel beperkt' (3%) of 'helemaal niet' (1%) volgen.

¹ Volgens kijkcijfers keken zo'n 1 miljoen mensen naar het debat. 15% zou betekenen bijna 2 miljoen. Deze overschatting is te verklaren uit het gegeven dat mensen die meedoen aan onderzoek doorgaans ook wat meer betrokken zijn bij de politiek.

2.2 Meest overtuigende lijsttrekker

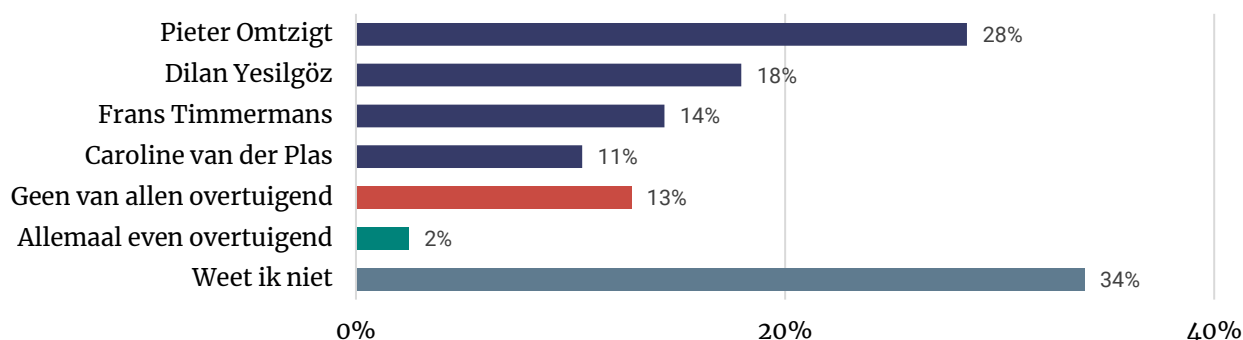
Omtzigt vaakst 'overtuigend' genoemd

Nederlanders die debat zagen of erover hoorden of lazen vroegen we wie zij het meest overtuigend vonden (meerdere antwoorden mogelijk).

Bijna drie op tien vinden dat Omtzigt het meest overtuigend was (28%), Yesilgöz komt op een tweede plek (18%). Timmermans volgt als derde (14%), maar een vrijwel even groot aandeel vond geen van de lijsttrekkers overtuigend (13%). Van der Plas wordt het minst gekozen (11%). Een flink deel kan geen oordeel vellen (34% - vooral mensen die het uit de tweede hand hebben).

Figuur 2.2: Los van wat u stemt, wie vond u in dit debat het meest overtuigend overkomen? (Of anders gezegd: wie heeft het volgens u het best gedaan bij dit debat?)

Meerdere antwoorden mogelijk. Basis: heeft het debat gezien of erover gelezen/gehoord (n = 1.108).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Helpt debat-kijkers: Omtzigt meest overtuigend

Onder degenen die het debat zelf zagen springt Omtzigt er nog meer uit: maar liefst 48 procent vond hem het meest overtuigend, het gat met Yesilgöz (28%) en Timmermans (25%) is 20 procentpunt.

Onder Nederlanders die alleen over het debat hoorden of lazen is dit verschil veel minder groot, zij wisten ten tijde van het onderzoek (een etmaal na het debat) veelal niet wie zij het beste vonden (50%). Degenen die wel een oordeel hebben wijzen Omtzigt nipt het vaakst aan (18%), gevolgd door Yesilgöz (13%).

Tabel 2.1: Los van wat u stemt, wie vond u in dit debat het meest overtuigend overkomen? (Of anders gezegd: wie heeft het volgens u het best gedaan bij dit debat?) Meerdere antwoorden mogelijk.

Basis: heeft het debat gezien (n = 359) of erover gelezen/gehoord (n = 659).

	Totaal	Zelf gezien	Over gehoord of gelezen
Pieter Omtzigt	28%	48%	18%
Dilan Yesilgöz	18%	28%	13%
Frans Timmermans	14%	25%	9%
Caroline van der Plas	11%	15%	8%
Geen van allen overtuigend	13%	13%	13%
Allemaal even overtuigend	2%	4%	2%
Weet ik niet	34%	3%	50%

Eigen lijsttrekkers het best gewaardeerd

Kiezers van NSC, VVD en GL-PvdA vinden hun respectievelijke lijsttrekkers het beste uit de bus komen in het debat, circa de helft kiest voor de eigen lijsttrekker. Bij de BBB ligt het aandeel dat Van der Plas het beste vond wat lager (37%), vrijwel net zoveel BBB-kiezers weten niet wie zij het beste vonden.

Bij kiezers van VVD en GL-PvdA komt Omtzigt op de tweede plek, NSC-kiezers vinden na Omtzigt het vaakst dat Yesilgöz het meest overtuigend was.

Ook kiezers van de PVV en D66² vonden Omtzigt het best. Bij D66 staat Timmermans op de tweede plek, bij PVV-kiezers is dat Yesilgöz.

Tabel 2.2: Los van wat u stemt, wie vond u in dit debat het meest overtuigend overkomen? (Of anders gezegd: wie heeft het volgens u het best gedaan bij dit debat?) Meerdere antwoorden mogelijk. Naar politieke voorkeur. Basis: heeft het debat gezien of erover gelezen/gehoord (n = 1.108).

	Totaal	VVD	NSC	GL-PvdA	BBB*	PVV	D66*
Pieter Omtzigt	28%	17%	53%	17%	11%	30%	27%
Dilan Yesilgöz	18%	45%	20%	7%	0%	23%	8%
Frans Timmermans	14%	5%	5%	49%	30%	0%	19%
Caroline van der Plas	11%	9%	13%	4%	37%	17%	3%
Geen van allen overtuigend	13%	10%	4%	6%	10%	19%	12%
Allemaal even overtuigend	2%	5%	4%	3%	2%	4%	0%
Weet ik niet	34%	31%	30%	34%	38%	27%	41%

*Indicatief vanwege een laag aantal waarnemingen (n < 50).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

² Voor de andere partijen zijn niet voldoende waarnemingen om uitspraken te doen.

3 De inhoud

3.1 Waar moeten de verkiezingen over gaan?

De woningmarkt is nog steeds het vaakst genoemde onderwerp waar de aanstaande verkiezingen over zouden moeten gaan. Ruim vier op de tien (44%) kiezen dit onderwerp. Gezondheidszorg (34%) en immigratie en asiel (33%) maken de top-drie af.

Drie thema's hebben we dit keer (op)nieuw toegevoegd: de dreiging van terrorisme (voor het laatst gemeten in augustus), de oorlog in Oekraïne en de oorlog in Israël/Palestina. Vooral snog vinden weinig kiezers dat de verkiezingen hierover moeten gaan (2 tot 4%).

Tabel 3.3.1: Belangrijkste onderwerpen

Waar zouden de aanstaande verkiezingen vooral over moeten gaan, vindt u? (maximaal 3 antwoorden mogelijk). Basis: gehele steekproef (n = 2.225)

	2 feb 2021	8 mrt 2021	24 aug 2023	11 sep 2023	25 sep 2023	9 okt 2023	24 okt 2023
	%	%	%	%	%	%	%
Woningmarkt / betaalbare woningen / huren	28	32	45	41	42	42	44
Gezondheidszorg	33	35	34	34	33	35	34
Immigratie en asiel	14	15	32	33	34	36	33
Armoede(bestrijding) / sociale voorzieningen	18	18	33	35	36	30	28
Klimaatverandering	27	31	27	30	32	30	28
Veiligheid / tegengaan criminaliteit	21	15	17	18	19	20	20
Economie/ overheidsfinanciën	*	17	15	14	16	16	14
Normen en waarden	*	*	13	12	12	13	13
Onderwijs	20	21	13	12	11	12	12
Natuur	*	*	15	7	6	6	6
Bestuurscultuur	*	*	9	7	6	6	6
Landbouw	*	*	6	6	5	6	6
Polarisatie	*	*	5	7	5	5	5
Inspraak en democratie	5	5	6	5	4	5	5
Defensie	*	*	*	4	5	5	5
Werkgelegenheid	11	12	5	6	5	5	4
Dreiging van terrorisme	4	4	2	*	*	*	4
Leefbaarheid in de wijken	4	3	4	4	4	3	4
Ethische zaken (euthanasie, abortus, homohuwelijk, etc.)	4	6	2	2	2	2	4
Oorlog in Israël/Palestina	*	*	*	*	*	*	3
Europese Unie	6	9	*	5	4	5	3
Oorlog in Oekraïne	*	*	*	*	*	*	2
Tegengaan van discriminatie	6	4	*	2	2	4	2
Weet ik niet	1	1	2	2	2	2	2
Anders	3	2	3	2	2	1	2

* = niet opgenomen.

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

Kiezers van verschillende partijen vinden verschillende onderwerpen belangrijk (zie tabel 3.2):

- De top-drie van NSC-kiezers komt precies overeen met de landelijke rangorde: de woningmarkt is het belangrijkste (52%), daarna volgen gezondheidszorg (40%) en immigratie (39%). Armoede volgt vlak daarna (36%), maar klimaat vinden NSC-kiezers iets minder belangrijk dan gemiddeld. Bestuurscultuur geven zij iets meer prioriteit dan gemiddeld, maar staat ook voor NSC-kiezers niet in de top (14%).
- VVD-kiezers zetten immigratie (45%) op één, daarna volgen woningen (37%) en de economie (35%).
- Voor kiezers van GroenLinks-PvdA is klimaatverandering het belangrijkste thema en beduidend belangrijker dan gemiddeld (75%). Daarna volgen de woningmarkt (48%) en armoede (39%).
- Volgens PVV-kiezers moeten de verkiezingen vooral over immigratie (70%) gaan, woningen (39%) en veiligheid (35%) staan op de tweede en derde plek.
- Ook kiezers van BBB kijken vooral naar de woningmarkt (47%), immigratie (26%), zorg (37%) en armoede (25%). Landbouw (21%) noemen deze kiezers vaker dan gemiddeld.

Tabel 3.3.2: Belangrijkste onderwerpen naar partij eerste voorkeur

Om welke onderwerpen zouden de aanstaande verkiezingen vooral moeten gaan, vindt u?

(maximaal 3 antwoorden mogelijk). Naar partijvoorkeur. Basis: gehele steekproef (n = 2.225)

	To-taal	VVD	D66	PVV	CDA*	SP	GL-PvdA	FvD*	PvdD	CU*	Volt	BBB	NSC
Woningmarkt	44	37	39	37	40	50	48	34	36	42	43	47	52
Gezondheidszorg	34	32	24	32	32	71	29	18	16	34	11	37	40
Immigratie	33	45	9	70	16	10	9	67	19	24	9	46	39
Armoede	28	11	24	27	9	53	39	22	31	19	40	25	36
Klimaatverandering	28	22	61	3	26	15	75	4	74	39	69	9	18
Veiligheid	20	30	11	35	17	11	6	9	7	25	2	19	21
Economie	14	35	20	8	23	8	10	14	2	3	7	14	12
Normen en waarden	13	14	7	14	30	9	5	10	14	28	10	15	13
Onderwijs	12	10	32	1	16	14	19	6	9	14	13	10	9
Natuur	6	3	5	1	2	3	12	0	35	0	9	3	4
Bestuurscultuur	6	2	5	2	9	2	8	5	4	10	8	7	14
Landbouw	6	3	1	6	7	2	2	16	10	9	7	21	2
Polarisatie	5	5	12	1	6	10	8	5	3	10	13	2	3
Inspraak en democratie	5	3	2	11	2	3	1	29	0	2	6	7	6
Defensie	5	10	1	7	8	0	3	0	0	0	3	5	6
Werkgelegenheid	4	7	5	3	14	3	3	0	2	0	2	7	2
Dreiging van terrorisme	4	8	2	10	2	4	0	3	4	0	4	5	4
Leefbaarheid in de wijken	4	3	6	6	6	5	2	7	7	11	2	6	3
Ethische zaken	4	4	6	1	4	2	4	0	2	6	13	2	1
Oorlog in Israël/Palestina	3	2	3	2	8	6	2	9	2	0	0	2	1
Europese Unie	3	2	8	8	2	2	4	10	3	0	18	2	2
Oorlog in Oekraïne	2	2	7	2	4	4	3	10	3	0	5	2	2
Tegengaan van discriminatie	2	0	2	1	2	2	4	3	0	0	5	1	1

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50).

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

4 Leiders

4.1 Bekendheid

Qua bekendheid van de lijsttrekkers zien we weinig tot geen verandering.

Tabel 4.1: Welke van onderstaande politici kent u?

Basis: volledige steekproef (n = 2.293)

	Mei 2023	Juli 2023	Augustus 2023	11 sep 2023	25 sep 2023	9 okt 2023	24 okt 2023
Geert Wilders	94%	95%	95%	94%	94%	94%	94%
Thierry Baudet	91%	*	92%	92%	91%	91%	90%
Caroline van der Plas	86%	89%	88%	90%	91%	89%	88%
Pieter Omtzigt	86%	83%	90%	91%	91%	89%	89%
Rob Jetten	*	85%	84%	85%	85%	85%	84%
Frans Timmermans	*	79%	84%	85%	84%	83%	84%
Lilian Marijnissen	82%	*	83%	84%	84%	83%	82%
Dilan Yesilgöz	*	75%	77%	78%	78%	77%	79%
Esther Ouwehand	51%	*	55%	58%	74%	71%	69%
Joost Eerdmans	61%	*	63%	66%	66%	63%	64%
Henri Bontenbal	*	10%	48%	53%	56%	54%	54%
Mirjam Bikker	22%	*	36%	41%	43%	43%	42%
Laurens Dassen	36%	*	40%	44%	45%	43%	43%

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

4.2 Waardering

Ook qua waardering zien we weinig verschil.

Omtzigt met een 7,2 nog steeds het best gewaardeerd, al was dit in augustus nog een 7,6.

Yesilgöz volgt met een 6,0, maar ook zij levert enigszins in gezien over de laatste twee maanden.

Idem voor Van der Plas: van een 6,0 naar een 5,5.

Ook Timmermans kreeg twee maanden geleden een half punt meer van de kiezers (van een 5,3 naar een 4,8).

Tabel 4.1: Hoe waardeert u deze politicus op een schaal van 1 tot 10?

Basis: volledige steekproef, vraag alleen gesteld als respondent politicus kent

	sept '21	sept '22	jan. '23*	mei '23	aug '23	11 sept '23	25 sept '23	9 okt '23	24 okt '23
Pieter Omtzigt	7,0	7,0	*	7,3	7,6	7,5	7,3	7,3	7,2
Dilan Yesilgöz	*	*	6,3	*	6,4	6,4	6,2	6,2	6,0
Caroline van der Plas	5,4	5,8	*	6,0	6,0	6,0	5,6	5,6	5,5
Lilian Marijnissen	5,5	5,4	*	5,4	5,7	5,6	5,4	5,3	5,2
Mirjam Bikker	*	*	*	5,4	5,5	5,3	5,3	5,2	5,0
Laurens Dassen	6,0	5,3	*	5,4	5,6	5,4	5,1	5,2	5,0
Henri Bontenbal	*	*	*	*	5,2	5,0	5,0	5,1	5,0
Frans Timmermans	*	*	*	*	5,3	5,0	4,8	4,7	4,8
Geert Wilders	4,1	4,2	*	4,2	4,6	4,8	4,8	4,8	4,7
Rob Jetten	*	*	4,9	*	4,9	4,9	4,6	4,6	4,4
Esther Ouwehand	5,3	5,0	*	5,2	5,4	5,3	4,5	4,6	4,4
Joost Eerdmans	4,7	4,8	*	4,7	4,7	4,4	4,1	4,3	4,0
Thierry Baudet	2,5	2,4	*	2,2	2,3	2,3	2,1	2,2	2,1

*Jetten en Yesilgöz werden hier gewaardeerd in hun rol van minister, daarna als lijsttrekker van hun partijen.

Bron: I&O Research, 25 oktober 2023

5 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van zondagavond 22 oktober (21.30 uur) tot dinsdagochtend 24 oktober (9 uur). In totaal werkten 2.225 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 103 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix. Het onderzoek werd uitgevoerd in samenwerking met Khalid & Sophie.

Rolling panel

In de politieke peilingen in aanloop naar de verkiezingen maken we gebruik van een zogeheten rolling panel. Dit houdt in dat een deel van de respondenten die deelnamen aan de vorige peiling, ook voor de nieuwe peiling wordt uitgenodigd. Op die manier kunnen we scherp meten welke kiezersstromen plaatsvinden en welke redenen kiezers hebben om van partijvoorkeur te veranderen. Aan deze peiling namen 1.075 respondenten deel die ook deelnamen aan de peiling van begin oktober.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2022). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl